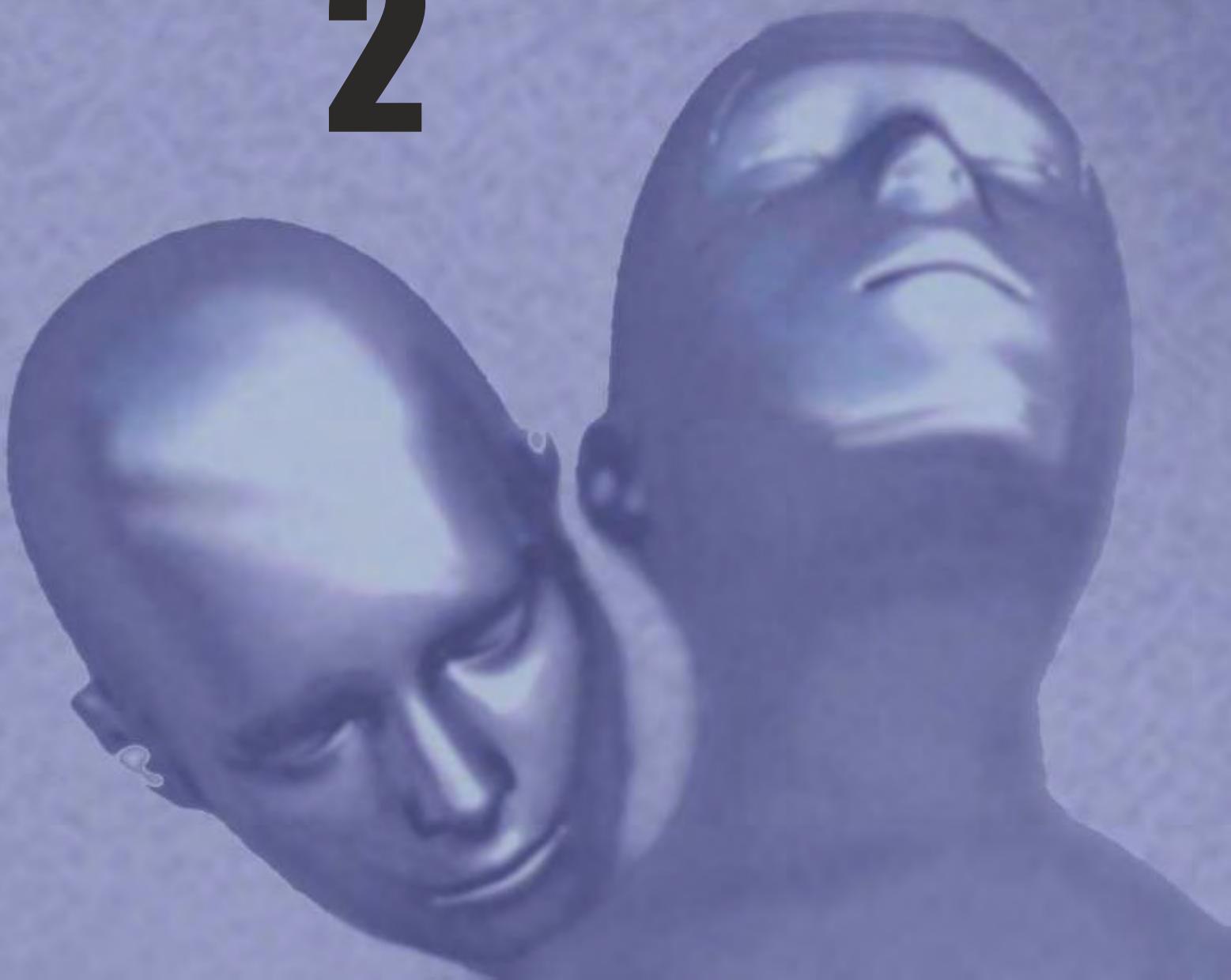

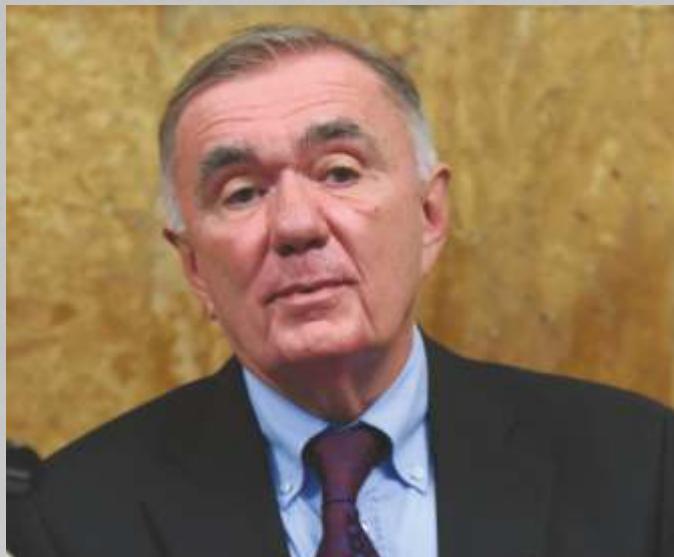
15.-23. XI 2018.
СУСРЕТИ SUSRETI
XXXV
ПОЗОРИШТА КАЗАЛИШТА
BRČKO DISTRIKT BiH БРЧКО ДИСТРИКТ БИХ

BILTEH БИЛТЕН

2

DUŠAN KOVAČEVIĆ

Najznačajniji savremeni srpski dramski pisac, uz to i romansijer, scenarista, pozorišni i filmski reditelj. Završio je osnovnu školu u Šapcu, gimnaziju u Novom Sadu 1968. i dramaturgiju na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu 1973. Radio je kao dramaturg na TV Beograd od 1973. do 1978, docent na Fakultetu dramskih umetnosti od 1986. do 1988, a od 1998. je direktor „Zvezdara teatra“ u Beogradu. Dopisni član SANU od 2000, a redovni od 2009. godine. Bio je ambasador Srbije i Crne Gore, a zatim Srbije 2005–2006. godine u Portugaliji.

Njegove najpoznatije drame su:

- *Maratonci trče počasni krug (1973),*
- *Radovan III (1973),*
- *Šta je to u ljudskom biću što ga vodi prema picu (1976)*
- *Proleće u januaru (1977),*
- *Svemirski zmaj (1977),*
- *Luminacija na selu (1978),*
- *Ko to tamo peva (1980),*
- *Sabirni centar (1982),*
- *Balkanski špjun (1983),*
- *Sveti Georgije ubiva aždahu (1986),*
- *Klaustrofobična komedija (1987),*
- *Profesionalac (1990),*
- *Urnebesna tragedija (1991),*

- *Lari Tompson, tragedija jedne mladosti (1996),*
- *Kontejner sa pet zvezdica (1999),*
- *Doktor Šuster (2000),*
- *Generalna proba samoubistva (2008),*
- *Život u tesnim cipelama (2010),*
- *Kumovi (2012),*
- *Rođandan gospodina Nušića (2014),*
- *Hipnoza jedne ljubavi (2016)*

Po njegovom scenariju snimljeni su filmovi *Beštijske* (1976, režija Ž. Nikolić), *Poseban tretman* (1978, režija G. Paskaljević), *Ko to tamo peva* (1980, režija S. Šijan), *Maratonci trče počasni krug* (1981, režija S. Šijan), *Balkanski špjun* (1984, režija D. Kovačević i B. Nikolić), *Sabirni centar* (1990, režija G. Marković), *Urnebesna tragedija* (1995, režija G. Marković), *Podzemlje – Underground* (1995, režija E. Kusturica), *Profesionalac* (2003, režija D. Kovačević) i *Sveti Georgije ubiva aždahu* (2009, režija S. Dragojević).

Osim toga autor je nekoliko TV i radio drama i scenarija za TV serije.

Napisao je romane *Bila jednom jedna zemlja* (1995), po kojem je snimljen film *Podzemlje – Underground*, i *Meda peva bluz* (2004).

Dobitnik je brojnih domaćih i stranih priznanja i nagrada za svoje drame i scenarija: Oktobarska nagrada Beograda; dve „Zlatne arene“ na Filmskom festivalu u Puli za najbolji jugoslovenski film; četiri nagrade Sterijinog pozorja; tri nagrade „Branko Ćopić“ za dramski tekst i scenario, za najbolje humorističko satirično delo i za humor i satiru; nagrada „Joakim Vujić“ za izuzetan doprinos razvoju pozorišne umetnosti u Srbiji; nagrada „Miloš Crnjanski“; nagrada „Radoje Domanović“, „Zlatna palma“ za najbolji film na Filmskom festivalu u Kanu; dve nagrade za najbolji scenario na Filmskom festivalu u Montrealu; nagrada međunarodnog žirija kritike za najbolji film – FIPRESCI, nagrada „Ivo Andrić“ za ukupan životni doprinos srpskoj književnosti.

Samo u beogradskim profesionalnim pozorištima odigrano je preko 3.000 predstava koje je gledalo preko 2 miliona gledalaca.. Njegove drame igrane su u preko 130 inostranih pozorišta i prevođene na nemački, engleski, francuski, talijanski, ruski, češki, slovački, grčki, poljski, makedonski, švedski, finski, mađarski, rumunski, bugarski, kineski, slovenački, turski, katalonski, španski, galisijski, portugalski, persijski i hebrejski. Živi u Beogradu.

СЦЕНСКИ КОСМОС ДУШАНА КОВАЧЕВИЋА

Пише: Миљана Ђурђевић

Драмски текстови Душана Ковачевића говоре о осјетљивим темама свакидашњице, и поред тога што је већина њих настала прије више од двије и по деценије, сваки је актуелан и животан, као да говори о времену у коме живимо. Ликови Душана Ковачевића функционишу у сваком амбијенту јужнословенског простора и они као да су рођени, стварани, писани за тај амбијет.

У оквиру пратећег програма Позоришних сусрета у Брчком синоћ је представљена монографија под називом „Сценски космос Душана Ковачевића“ у којој је сабрано све оно што је до сада урадио Ковачевић у оквиру свог вишедеценијског рада. Аутори Монографије су професор Срђан Вукадиновић и Јаков Амицић, директор Сусрета у Брчком.

Радећи ову монографију успјели смо да скупимо највећи дио онога што је уважени академик урадио до сада и надам се да ћемо за коју годину урадити једно оволико допуњено издање ове монографије, истакао је овом приликом Јаков Амицић.

Проводећи присутне кроз монографију, професор Срђан Вукадиновић истиче да сценски космос Душана Ковачевића обухвата период од његове прве представе „Маратонци трче почасни круг“ која је премијерно изведена 1973. у позоришном атељеу у Београду па до септембра 2017. године.

Према његовим ријечима покушали су обухватити комплетан Ковачевићев позоришни, филмски и телевизијски ангажман. Позоришни дио обухвата четири целине, а то: Сусрети позоришта, затим ангажман

Душана Ковачевића у босанскохерцеговачком позоришном амбијету, његове представе и његова дјела у јужнословенском амбијенту и четврти дио његове представе у свијету.

„Обраћене су три димензије његовог агажмана а не само списатељство, наравно њему је и највећа пажња посвећена будући да је Душан Ковачевић неко ко је живи класик и то је онај класик који пропитује она два битна момента, два парадокса нечега што је калсика. Такође други и трећи његов агажман су јако битни, а то је његово редитељство како у позоришту тако и на филму и оно што је такође значајно то је улога продуцента односно управника Звездара театра, позоришта по коме се данас у региону мјере представе и настоје се да се оне граде, изграде и сервисирају управо по параметрима које има Звездара театар. Не би то тако било да се Душан Ковачевић не налази на челу овог театра. У сваком случају није могуће без Душана Ковачевића бавити се данас ни умјетничком, ни естетском ни хуманистичком димензијом друштва, историје појединца и свега онога што чини јужнословенски простор, наглашава Вукадиновић.

Драмски текстови Душана Ковачевића говоре о осјетљивим темама свакидашњице, и поред тога што је већина њих настала прије више од двије и по деценије, сваки је актуелан и животан, као да говори о времену у коме живимо. Ликови Душана Ковачевића функционишу у сваком амбијенту јужнословенског простора и они као да су рођени, стварани, писани за тај амбијет.

„О Душану Ковачевићу говорио је његов дугогодишњи пријатељ и сарадник Слободан Иветић који је ради и као његов асистент на филмовима „Балкански шијун“, „Професионалац“ и многим другим, осврћући се овом приликом на спону Ковачевићевих позоришних драма и седме умјетности.

„Када споменемо име Душана Ковачевића прва асоцијација је писац, драмски писац који је написао 20 позоришних представа. Али поред те главне дјелатности је и његова додатна дјелатност – филм који је оставио дубок траг у седмој умјетности. Тих десетак филмова који су написани освајали су награде и временом су постали култни филмови. И та љубав и поштовање према његовим филмовима се преноси са генерације на генерацију. Његов филм „Ко то тамо пева“, проглашен је од стране филмских стваралаца и критичара најбољим филмом југословенске кинематографије од 1945. до 1995 године. У Југословенској кинотеци на списку од 50 најбољих српских филмова међу десет најбољих било је пет текстова и режија које је Душан радио, истакао је Иветић. Представе изведене по текстовима Душана Ковачевића на Сусретима у Брчком давале су посебан печат фестивалу и његовом квалитету. Током 35 сусрета публика у Брчком је имала прилике видјети седам Ковачевићевих представа.

„Видјели смо се овдје прије десет година у истој овој сали и када сам сада долазио овдје био сам збуњен да је толико времена прошло. Драго ми је да сам у Брчком. Сматрам овај фестивал изузетно значајним он је у неку руку на свој начин наставак Стеријиних игара из оних добрих времена и овдје се зачиње поново та иста прича да се људи окупљају, да се осјећају пријатно и да размијењују своја искуства из различних крајева истог или сличног говорног подручја. Свако нека одабере шта му више прија, а најбитније у свему томе је да ми сада разговарамо и да нам није потребан преводилац што је за мене веома битно и важно, каже Ковачевић.

ПРЕЛИСТАВАЈУЋИ ОВУ МОНОГРАFIЈУ БИО САМ И САМ ИZNЕНАЂЕН КОЛИКО је података и колико пажње и педантности било потребно да се прикупе сви ти подаци са различних крајева свијета и свим ауторима који су учествовали. За неке од представа нисам ни знао да су игрane.

Мој први комад су „Маратонци“ и он ми је отворио велика врата у Атељеу 212. Прича је била проблематична јер сам због бављења политиком 1968/69.

године изгубио кредит и остао без могућности да се школујем. Не знам како се преживљавало. Нисам знао хоћу ли моћи да наставим школовање. Спасиле су ме Радио драме које су у то доба биле добро хонорарисане. На трећој години сам написао маратонце и они су изведени заједно са Радованом 1973 године. И тада је дошло до значајног прелома у моме раду – од човјека који је био бескућник до човјека који је на сцени Атељеа 212 имао два комада и моја примања су од нуле дошла на примања већа од оних које је имао декан факултета. То се десило мени. Радио сам најбоље што сам умео и врло рано сам схватио да сваки комад морате да урадите најбоље што умете у том дану, у том, не због вас него ако желите да се тај комад игра за десет или двадесет година мора да буде добро написан и занатски јако добро урађен. Морате да напишете причу која ће бити трајна и коју ће глумци вољети да играју, појаснио је Душан Ковачевић.

Душан Ковачевић је за своје стваралаштво нарађен многобројним филмским, позоришним и професионалним наградама. Поред награда регионалног и националног карактера, Ковачевић је добитник и многих међународних награда. Филмови Душана Ковачевића приказани су на многим филмским фестивалима широм света.

Како је синоћ наглашено, дјела Душана Ковачевића и сам аутор својим учешћем и присуством на Сусретима позоришта у Брчком доприњели су спајању и повезивању континуитета Фестивала.

MOJI JUNACI SMO MI, A MI SMO ŽIVOT TRAGIČAN I KOMIČAN U ISTO VRIJEME

Razgovarao: Suvad Alagić

Najveći živući dramski pisac na Balkanu, Dušan Kovačević rođen je 12. jula 1948. godine u Mrđenovcu kod Šapca. Oženjen je, ima sina i čerku Lenu. Obavljao je i još obavlja niz dužnosti: dramaturg na TV Beograd, docent na FDU, član SANU, ambasador SCG u Portugalu, direktor Zvezdara teatra u Beogradu. U okviru Off progama 35. Sureta BiH pozorišta/ kazališta u Brčkom predstavljena je pred mnogobrojnom publikom bogata monografija o Dušanu Kovačeviću čiji su autori Jakov Amidžić, direktor festivala kazališta u Brčkom i dr. Srđan Vukadinović.

Na pitanje publike šta misli o Festivalu pozorišta u Brčkom Kovačević je, u svom neodljivo neposrednom maniru i kao čovjek i kao pisac, kazao: „Večeras mi je premijera novog komada u Beogradu, a ja sam sa vama ovdje u Brčkom...“. I to je posebna ljubav između Brčkog i Dušana Kovačevića koja traje koliko i njegova karijera, to je bezuslovan ljudski, etički, teatarski i kulturno-istorijski odnos i fenomen koji se dešava jednom u jednom vremenu.

Gospodine Kovačeviću, vi ste za života doživjeli da postanete kulltni dramski i filmski pisac, i čak i za ne-upućene u teatar i film, vas ne treba posebno predstavljati, ali evo; najigraniji ste i najnagradijaniji autor na južnoslavenskom govornom području u zadnjih 100 godina, najpoznatiji, najpriznatiji, najtraženiji, iza vas je pola vijeka samo uspjeha, ali vi i dalje ne stajete, ni kao pisac ni kao dramaturg ni kao režiser. Kad se osvrnete unatrag kako vidite sebe sad u odnosu na početke od prije ravno 50 godina?

Vidim pre svega jedan jako dug put. Ja sam ušao u ovo rano, u pozorištu na III godini Akademije sam imao predstavu „Maratonci trče počasni krug“ u Ateljeu 212 i „Radovana“, tako da sam diplomirao sa dve predstave na velikoj sceni Ateljea 212. To je bilo 1972. i 1973. godina. Davno, jako davno. Neki put mi se čini da je to kao pre 200 godina, a neki put mi se čini da je sve bilo pre 10 ili 15 godina, sve zavisi kako sam raspoložen.

Da li je prejaka misao ako kažem da ste vi uveli potpuno novi pristup i pravac tada u Jugoslaviji, ali i kasnije nakon njene dissolucije, sa posebnom vrstom teksta i osbeujne, dotad neviđene dramaturgije likova i dram-

ske radnje, što je sve jako teško formulisati u par riječi, ali evo: duboko kopanje po psihi pojedinca i psihosocijalnih fenomena anomalija na jedan originalan, samosvojan, razumljiv, ali za druge nedostizan način?

Ja sam se trudio da ono što vidim prepisem, ali da ne bude ni crno ni belo. Jednostavno da pronađem neki valer u našem životu koji je tačan, a to je činjenica da smo od dana do dana različiti ljudi. Jedan dan ste raspoložedni, jedan dan niste, i onda sam tražio kao u slikarstvu tu zlatnu sredinu. Pokušavao sam da nađem nešto što je tačno, istinito, što je dramski utemeljeno. Bio sam ceo svoj život u potrazi za dobrom pričom i to je možda tajna dugovečnosti tih mojih komada.

Vaši junaci su i tragični i komični i veseli i tužni u isto vrijeme, jednom riječju to su ljudi onakvi kakvi jesu, ali koji sebe ne vide takvima. I to je život i protsor za stvaraoca iz ugla pozorišta?

Iz ugla pozorišta mislim da su moje priče negde u sуштинu tragikomedija. Da su zapravo drame koje kada bi bile čiste drame ne bi mogle da se gledaju, da nema tih elemenata komedije.

Prije 10 godina kada ste, takođe, imali ovdje predstavljanje na regionalnom Festivalu drame u Brčkom, takođe sam razgovarao sa vama, i hvala vam za to još jednom neizmerno, jer ja sad kao novinar stojim pred jednim od najvećih, za mene lično najvećim dramskim piscem u Regionu, a sigurno i šire, kazali ste da ako posjetioca u dvorani za vrijeme gledanja predstave ne pridobijete za prvih pet minuta komada nećete ga pridobiti ni nakon nastavka igranja komada?

To mislim i danas da je prvih tih 5-10 minuta presudno. Presudno je zato što ljudi žele da ih nekakav događaj veže za gledanje. Da li je to pozorišna predstava, da li je film, pa čak i knjiga. Ako na prvih 10 strana ne pronađete nešto zanimljivo što će vas naterati bukvalno da gledate ili čitate dalje, vi ćete odustati. Moj najveći problem je što ne želim da protraćim vreme ako gledam neki film i u prvih 10 ili 15 minuta me ne veže, onda se kajem posle dva sata gledanja. Zašto sam potrošio dva sata kada sam video u prvih 15 minuta da to nije dobro.

Jugoslovenska štampa je prije rata pisala da ste imali ponude iz Holivuda. Da li je to tačno?

Ja sam bio na pregovorima i razgovarao, ali...to je duga i komplikovana priča. Zapravo, mora se živeti.

Nećemo o politici, naravno, pogotovo ne dnevnoj, ali jedno vrijeme ste bili i ambasador?

Da bio sam dve godine. Bio sam dve godine ambasador i to mi je bilo dovoljno.

Šta radite trenutno kao autor?

Paaa, spremam se opet da, eventualno, radim jedan film sledećeg leta. Nadam se da ću uspeti da ga spakujem i da ću ga snimati sledećeg leta“.

ДУШАН КОВАЧЕВИЋ: ПОЗОРИШТЕ ПОТКАЗУЈЕ ЖИВОТ

Пише: Предраг НЕШОВИЋ

Сусрети позоришта/kazališta Брчко дистрикт теку у два паралена смера: Главни, такмичарски програм и Пратећи OFF програм. Ова два тока једне целине зване ФЕСТИВАЛ озбиљно конкуришу јеан другом на срећу, радост и квалитет главног догађања које се ових новембарских дана одвија у Брчком – граду Позоришта и Публике најбоље на свету.

Први у низу Пратећих програма одржан је синоћ а његова реализација одјекнула је несвакидашње међуљубитељима драме и драмског опуса нашег најбољег драмског ствараоца ДУШАНА КОВАЧЕВИЋА. Том приликом промовисана је обимна (и тешка) монографија СЦЕНСКИ КОСМОС ДУШАНА КОВАЧЕВИЋА ауторског двојца Срђана Вукадиновића и Јакова Амицића. Два велика „кривца” што ова манифестација и даље постоји, живи и траје на радост Позоришта. Једно велико БРАВО за издавача овако капиталног дела и значајног дела је ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА – Одјел за привредни развој, спорт и културу.

Чувени Роналд Харвуд је у својој **Историји позоришта** записао између осталог да је позориште „један од најгениознијих човекових компромиса са самим собом”, да је „у стању да изазове дубоке подсвесне емоције, и да отелотвори оне енергије и снаге

у људском уму које и појединце и друштво доводе у велика искушења”, да има „тајанствени дар да открије, предосети или измене колективну свест”... Наш Душан Ковачевић пре тридесет година пишући **Клаустрофобичну модију** у поднаслов ове горке комедије је ставио мисао која би могла да буде и наслов – *Позориште потказује живот*. То је тачна и ваљда једина честита страна потказивања као жеља за истином.

Да се подсетимо:

МИЛИЦИОНЕР: Шта радиш то, Саво?

САВА: Скупљам стари хлеб. За свиње.

МИЛИЦИОНЕР: Држиш свиње?

САВА: Не држим, издржавам их. После продаје издржавају оне мене... Тако, издржавамо се.

МИЛИЦИОНЕР: Хм... Мала ти плата, Саво?

САВА: Мала... Помажем, сина, кћерку, сестру, брата и мајку.

МИЛИЦИОНЕР: Пуно их је.

САВА: Није њих пуно, мој Вуле, него је мене мало. Да ме има више, било би ми лакше. А њих хвала богу, никад превише.

(Клаустрофобична комедија)

Како је добро знато, Душан Ковачевић је аутор драма *Маратонци трче почасни круг* (1972), *Радован Трећи* (1973), *Шта је то у људском бићу што га води према птићу* (1976), *Пролеће у јануару* (1977), *Свемирски змај* (1977), *Лимунација или кафана без сведока* (1978), *Сабирни центар* (1982), *Балкански штијун* (1983), *Свети Георгије убива аждаху* (1984), *Клаустрофобична комедија* (1987), *Професионалац* (1990), *Урнебесна трагедија* (1991), *Лари Томпсон, трагедија једне младости* (1996), *Контејнер са пет звездица* (1999), *Доктор Шустер* (2001), *Генерална проба самоубиства* (2010), *Живот у тесним ципелама* (2011), *Реинкарнација* (2011). Написао је и сценарија за филмове *Бештије*, *Посебни третман*, *Маратонци трче почасни круг*, *Ко то тамо пева*, *Underground*, *Професионалац*, *Свети Георгије убива аждаху*, а томе треба додати и радове за телевизију, потом романе *Била једном једна земља* (1995) и *Меда пева блуз* (2004), те књигу наративно-есејистичких расправа *20 српских подела (Срба на Србе)* (2008).

Тако обиман, развијен и целовит опус, природно показује и више начина обликовања и иновирања драмске илузије. Оквирно узев, Ковачевићев опус настајао је у три фазе, и хронолошким следом треба га и описивати и тумачити, с тим што ваља рећи да је за сваку од тих фаза карактеристичан по један тежишни, по свему антологијски комад који сумира и оличава стилске и структурне особености писања драма у датом стваралачком периоду. Прва фаза је у знаку *алегорије*, друга у знаку *сатире* а трећа стваралачка фаза је у знаку *сотије*.

Посебно је важно указати на отворено тумачење Ковачевићевих драма, атипично за традиционалну комедију, чиме се оснажује теза да трагикомично и апсурдно виђење свнeta улази у корпус доминантних црта српске и европске драматургије друге половине XX века.

Душан Ковачевић је, све у свему, створио несвакидашње имагинативан, пре и после свега, бескрајно, разгальјујуће духовит, катарзичан драмски опус који почива на болном али и лековитом парадоксу: – смејемо се свету који у својој основи није нимало смешан. Напротив, безнадно и бездано је трагичан. Али, магија Ковачевићеве драмске игре, чини да до тог кардиналног преокрета, преображаја комичног у трагично, и трагичног у комично ипак дође.

И тако свет, ма колико био суморно, трауматично место, било где и у било ком времену, ипак постаје колико–толико подношљив за живот. Јер, све што је писао, инспирисан стварношћу, остало је актуелно и после неколико десенија.

Монографија **Сценски космос душана Ковачевића** у себи садржи све оне елементе као носиоце и значајке једне личности коју аутор третира. У уводу пише: „У монографији која се бави феноменом сцен-

ских индентитета Душана Ковачевића примијењен је комбиновани метод, односно онај који захтијева помирљивост између индивидуално персоналног казалишног дискурса.”

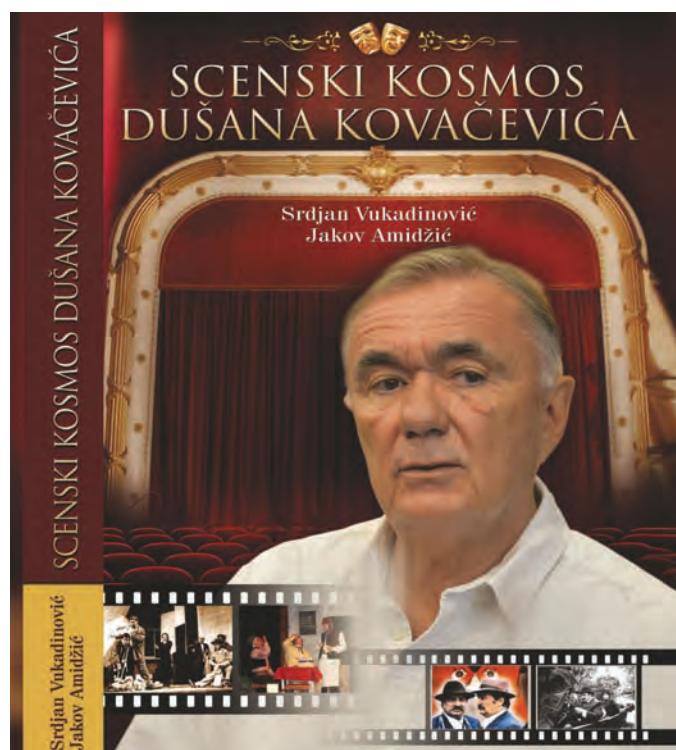
На 396 страница сакупљено је све што је овај аутор урадио у периоду од прве изведене драме 26. фебруара 1973. године па све до септембра 2018. године. То су плодне године његовог рада на пољу писања драмских текстова, режирања својих текстова, писање филмских сценарија и ређирања својих сценарија. Чак овај аутор потписује и сценографска решења за извесне комаде дкоје је режирао. Монографија има 6 својих целина које заврећују да се овде помену:

Уводни део,

Сценски опус Душана Ковачевића,

Театролошки приказ протагониста и представа рађених по делима Душана Ковачевића у босанскохерцеговачком позоришном амбијенту, Театриграфски приказ изведби дјела Душана Ковачевића у позориштима на јуђнословенском простору, Театриграфски приказ изведби дјела Душана Ковачевића у европским и свјетским казалиштима и Ангажман Душана Ковачевића у филмском и телевизијском стваралаштву.

Издавањем ове мографије аутори и издавач су успели да предстве, забележе и трајно оставе будућим генерацијама све оно што је Душан Ковачевић створио и постигао у означеном периоду радећи за добробит уметности уопште. Надамо се да ће још створити и радити и живети тај неуморни и продотворни прегалац. Пред њим су неспорно обећавајуће и прлодотворне године.

TEATARSKI IDENTITET DUŠANA KOVAČEVIĆA

Srdjan Vukadinović
Jakov Amidžić

Prepoznatljiv i mnogostran je angažman Dušana Kovačevića u scenskim djelatnostima. Prisustvo Kovačevića u južnoslovenskom teatarskom sistemu se određuje kao angažman najvećeg dramskog pisca – živog klasika. Međutim, nije značajan njegov opus samo u teatarskoj umjetnosti, već i u najmanje još dva vida umjetničkog ispoljavanja, i to onom u filmskom, odnosno televizijskom prostoru. Scenski opus Dušana Kovačevića na jednoj strani obuhvata spisateljsko djelo dramskog pisca, kao i filmskog i televizijskog scenariste. Na drugoj je njegov rediteljski angažman u pozorišnim predstavama i filmovima za koje je on autor tekstualne potke. I na trećoj strani je njegov angažman kao pozorišnog producenta budući da je osnivač i direktor jednog od najprestižnijih južnoslovenskih kazališta – Zvezdara teatra iz Beograda. Sve to tvori autentični scenski kosmos jednog autora i jednog pozorišnog djelatnika koji stvara umjetnički čin i iz koga progovara sama umjetnost.

Veoma bogat je izvedbeni spektar djela Dušana Kovačevića. Njegove drameigrane su na cijelokupnom južnoslovenskom kazališnom prostoru, kao i u pozorištima u istočnoj i zapadnoj Evropi, zatim Velikoj Britaniji, SAD-u, Kanadi, Argentini, Turskoj, Novom Zelandu i Iranu. Pisac je scenarija za kulna filmska ostvarenja južnoslovenske kinematografije („Ko to tamo peva“, „Bal-kanski špijun“, „Podzemlje“, „Profesionalac“ i druge). Za televiziju je napisao TV drame i TV serije. Oprobao se i u radio dramskom spisateljstvu.

Monografija o scenskim angažmanima Dušana Kovačevića obuhvata sve pozorišne predstave, filmove i televizijske drame u kojima se ovaj klasik južnoslovenskog teatra pojavljuje kao dramski autor ili pisac scenarija ili

reditelj ili producent.

Vremenski obuhvat monografskog istraživanja tretira period od prve izvedene drame Dušana Kovačevića 26. februara / veljače 1973. godine („Maratonci trče počasni krug“ - Atelje 212) pa do septembra / rujna 2018. godine.

Struktura prostornog lociranja izvedbi scenskih ostvarenja Dušana Kovačevića definisana je kroz nekoliko segmenata. Prvi je onaj koji se tiče Susreta pozorišta / kazališta. Drugi je bosanskohercegovački ambijent. Treći je segment južnoslovenskog prostora, a četvrti evropski i svjetski areal. Do 90-ih godina XX vijeka djela Dušana Kovačevića predstavljaju nacionalnu dramsku baštinu svih šest konstituenata (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Slovenija i Srbija) državnog i društvenog okvira koji je tada egzistirao kao jedinstveni. Poslije 90-ih godina svaki od pomenutih prostornih i društvenih segmenata je konstituisao svoju nacionalnu dramsku baštinu, zbog čega se u monografskom istraživanju koristi termin i odrednica južnoslovenski prostor kao onaj segment i poveznica koje znače nastavak kontinuiteta nečega što je bilo domaća ili nacionalna drama do pomenutog razdoblja.

Predstave i druga scenska djela izvedena po tekstovima Dušana Kovačevića davala su poseban pečat u institucijama i sredinama gdje su izvedena. Kako svojom estetskom prepoznatljivošću, tako i angažiranošću.

Živi klasik južnoslovenskog teatra Dušan Kovačević u svojim komadima pokazuje da magija pozorišta ne traje onoliko koliko traje predstava. Kazališni komadi rađeni po njegovim djelima, bez obzira ko čini ostali dio tima, nisu nestalni. Traju i mnogo godina poslije praizvedbe ili premijere, bez obzira da li su zabilježene na nekom duže trajućem zapisu.

DERVIŠ SUŠIĆ - NAŠ SUVREMENIK

Piše: Mladen Bićanić

„Liječim ja tako rod svoj nesrećni, zaboravim se, kad jednom, dok sam dahtao od umora na podu, ne iskrnsu račun: stotinu izlječio, hiljadu nisam, deset hiljada ih čeka na red, a trideset puta deset hiljada i ne znaju za me.“ Tako razmišlja Hasan Kaimija, učen čovjek, filozof, liječnik, iscjelitelj, pjesnik i mistik – našao se sred zla vremena, druga je polovica XVII stoljeća, narod se u Sarajevu buni protiv turske imperije, a zapravo zbog ugnjetavanja i nepravdi beščutnih vlasti, velika je glad i neimaština, a raja hoće da ih on vodi u bunu. A onda, odjednom i neočekivano, dogodi mu se ljubav – ljubav prema ženi, mladoj udovici, kadijinoj pastorki, ali se budi i dugo zapretena želja da sudjeluje u pobuni, da zbaci mrske vlastodršce.

O tim nenadanim pobudama, strastima i nemirima odavno prisutnim ali pomno skrivanim i prigušenim, a sada razbuktalim, govori predstava „Posljednja ljubav Hasana Kaimije“ temeljena na pripovijetcu gdje je on glavni lik ali i na drami iz nje proizašloj velikog romanesca, pripovijedača i dramatičara Derviša Sušića (1925. – 1990.). Premijerno je prikazana nedavno, krajem oktobra u Narodnom pozorištu u Tuzli, režiju potpisuje Goran Damjanac, dramaturgiju Kemal Bašić, scenograf je bio Hari Ejubović, kostimografska Vesna Teodosić, a autor muzike i dizajner zvuka Denis Hadžić.

Sušić je klasik bosanskohercegovačke i jugoslovenske književnosti, pisao je dosta za djecu, okušao se i u znanstveno – fantastičnoj literaturi, no romansierska proza, uz dramu, ono je po čemu ga najviše pamtimos. Nezabranjen je njegov roman „Ja, Danilo“, oistar i beskomprimiran satirično – humoreskni obračun sa devijacijama u zemlji izgradnje socijalizma kroz prizmu malog čovjeka, povijesni romani „Pobune“, „Uhode“, „Hodža Strah“, drame „Veliki vezir“, „Jesenji cvat“, „Bujrum...“ Posljednja ljubav Hasana Kaimije“, praizvedena prije gotovo pola vijeka, upravo u Tuzli i odigrana tada i ovdje, prije 45 godina, na prvim Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom, u tom njegovom dramskom opusu zauzima posebno mjesto. Nastala prema liku Hasana Kaimije, glavnog junaka istoimene pripovjetke iz zbirke „Pobune“ (1966.), ona će i u tuzlanskoj izvedbi sadržati tu dvojnost pripovjedne proze i dramskog narativa. Damjanac time samo sažima mnoge segmente ovog slojevitog i mnogostrukog lika, svojevrsnog alter ega samog autora: on potencira njegovu duhovnost, gradi ga vrlo precizno i zahvaća sve ono što ta duhovnost može obuhvatiti, ali ne zaboravlja ni svjetovnu stranu njegova bića, bogatstvo izvanjskog života kojim živi. Hasan Kaimija jeste učenjak, mistik, liječnik koji ima gotovo nadnaravnu iscjeliteljsku moć, odličan dijagnostičar i mudar praktičar, ali on je i čovjek slobodna duha, opijen vinom i radostima života – takvo-

me mu se, nakon dugih lutanja i putovanja, dogadja neočekivana ljubav. Naravno, gdje je ljubav, tu su i nezgode, prepreke, sukobi – pred Kaimijom je uskomešan svijet pobunjene mase koja ga hoće za vodu, njegovi protivnici sarajevski kadija i okrutni sultanov egzekutor, Frenk Hasanaga, a uz njega jedino vjerni pratalac Budalina Tale. Sušić je izvanredan pripovijedač, urednik je u svijet Bosne pod Turskom Carevinom s kraja XVII stoljeća u potpunosti, donosi nam taj svijet živo i plastično kao da se sada odvija pred nama – njegova proza i drama ništa ne gube od aktualnosti i suvremenosti, pitanja kojima se on bavi – podlost i grabežljivost moćnih spram siromaštva i napačenosti bijednih i siromašnih – pitanja su vječna i susrećemo ih i danas, samo su se uloge i imena ponešto promijenila. Pita se dramaturg Kemal Bašić: „ Ko su današnje Kadije, ko su Frenk Hasanage? Još važnije od toga je pitanje ko su naši Hasani Kaimije? Imamo li ih? U tom smislu, ovaj dramski tekst od nas traži, onako kako se u njemu traži od Kaimije, da se jasno opredijelimo prema njima i da odredimo stranu. Dakle, jesmo li Kadijini ili Kajimiji?

Vrlo kompaktan glumački ansambl, predvođen odličnim Damirom Mahmutovićem u naslovnoj roli, sa izvrsnim pratiocem, Budalinom Taletom, igraju ga u alternaciji Adnam Omerović / Dražen Pavlović, vrlo brižno oblikovanim i precizno donesenim sarajevskim kadijom, igra ga Milenko Ilktarević i Frenk Hasanagom, glumi ga Midhat Kušljugić / posebna je vrijednost te ansambl – predstave uključenost i mladih glumaca ili još studenata tuzlanske tuzlanske Akademije / zaslужan je u najvećoj mjeri da ta pitanja ne zaboravimo odmah po izlasku iz pozorišne dvorane.

POSLEDNJA LJUBAV HASANA KAIMIJE ILI SNAGA PRIPOVESTI

Piše: Nataša Gvozdenović

Predstavu "Poslednja ljubav Hasana Kaimije" po tekstu Derviša Sušića režirao je Goran Damjanac u Narodnom pozorištu u Tuzli.

U ovoj velikoj ansambl predstavi igraju: Damir Mahmutović, Adnen Omerović, Dražen Pavlović, Irma Zukić, Elvis Jahić, Edis Žilić, Remira Osmanović, Milenko Iliktarević, Siniša udovičić, Midhat Kušljugić, Nedim Malkočević, Samed Alić, Enver Hasić, Jasmina dedić, Luka Spasojević i Mirna Mujagić. Ansambl sačinjen od veterana i mlađih glumaca igra zrelo, sa jasnom svešću o tome šta igraju, na svom su terenu i igra se kao da se veze jedan fini vez. Igra se da bi se publici predala priča o Hasanu Kaimiji.

Za svakog od glumaca igra je lična, jer je i priča neobično važna. Uz jasnu svest o značaju Derviša Sušića, sa velikom pažnjom su kreirani likovi.

Na okruglom stolu nakon predstave moderator Dževdet Tuzlić je rekao da je jedna od razina koje ovaj tekst čine svevremenim, da parafraziram, jeste to što se bavi čovekom na vjetrometini istorije. Uz to Hasan Kaimija je junak svestan efemernosti čovekovog trajanja i on harizmatični derviš i vidar, koji se u Sarajevo vraća po unutrašnjem pozivu da zaokruži svoj put - u ovom životu hoće da spozna ono čemu teži. U vreme velike pobune sarajevske sirotinje 1683-će on u toj pobuni predvodi narod.

Derviš Sušić je ovu priču smestio u 17.-ti vek (premijerno je izvedena pre 45 godina na sceni narodnog

pozorišta u Tuzli), a dramaturg Kemal Bašić koristio se dramom i pričom "Kaimija" iz zbirke "Pobune". Bašić vrlo spretno u telo drame uvodi delove pričom kako bi tekst gledaocu dalo celovit uvid u kontekst u kojem se drama zbiva i karaktere koji je grade.

Reditelj Goran Damjanac prateći priovedačku nit pažljivo režira ovaj komad držeći ga u skladnom ritmu i time dobija potpunu pažnju gledaoca kroz čitavu dramu, u ključu koji meša duhovitost, snagu ove rafinirane pričom uz finu dozu cinizma. Zato nas kroz dramu vodi priovedačev glas koji dolazi iz offa, tako da gledalac ima utisak putovanja kroz naraciju, kojoj se prepušta svojim doživljajem. Čitav tim pušta da Derviš Sušić kazuje priču, svi su tu da sa velikom odgovornošću prema piscu donesu Kaimijinu sudbinu jasno i na dlanu i u tome uspevaju.

Scenografija Harija Ejubovića i kostim Vesne Teodosić prate epohu i daju jasan kontekst vremena u kojem se priča dešava, oni podržavaju glumce dajući im okvir po kojem se kreću, jednako kao i muzika Denisa Hadžića koja snažno prati tok same drame.

Predstava otvara mnoštvo pitanja i podseća nas - kako stoje u belešci dramaturga u programskoj knjižici da:

ukoliko čovjek neće oblikovati događaje, onda oni hoće njegov život- oluja je to pred kojom nema sigurne luke.

Ova predstava po mom doživljaju tako i jeste najpre - jedna plovida.

HASAN KAIMIJA, PJESENICK, TRIBUN SARAJEVSKIH SIROMAŠNIH MASA

Od ranije je privlačio pažnju orijentalista i historičara pa su o njemu pisali Hammer, Bašagić, Handžić, Šabanović, Hadžijahić, Šamić i drugi iznoseći dijametralno suprotne sudove.

Rođen je u prvoj polovici XVII stoljeća u Sarajevu, gdje je stekao osnovno obrazovanje, a potom odlazi u Sofiju, gdje je, željan viših duhovnih spoznaja, pred šejhom Muslihuddinom iz Užica stekao potpunije obrazovanje i pristupio halvetijskom derviškom redu u kome je dobio titulu halife (nasljednika šejha). Po povratku u Sarajevo postao je šejh Silahdar Mustafa-pašine tekije, poznate u narodu kao Sinanova tekija, koja je pripadala, barem u posljednjih dvjesto godina, kaderijskom derviškom redu. I za Kaimiju postoje podaci da je bio kaderija, a to se njegovo pripadništvo kaderijskom redu očituje i u njegovim pjesmama, ali se zasad ne zna tačno kad mu je pristupio.

Zbog zastupanja masa koje su sušne, 1683. godine tražile da se razdijeli bogataško žito. Kaimija je došao u sukob sa sarajevskim vlastima i ulemom, koji su zbog toga, a i zbog njegovih proročanskih pjesama, kojima je kao poznavalac "džifra" – proricanja događaja, predskazivao razne istorijske događaje, uspjeli da bude protjeran iz Sarajeva. Kaimija se nastanjuje u Zvorniku, gdje provodi ostatak života i umire 1691/92. godine. Sahranjen je u zasebnom turbetu na Kuli u Zvorniku uz koju je docnije dozidana i tekija.

Svoja Nadahnūća (Varidat) koja predstavljaju većinom spomenute proročanske pjesme, spjevalo je u formi kasida koje su kasnije prepisivane tako mnogo da ih i danas imamo sačuvane u velikom broju primjeraka.

Ostvarenje nekih njegovih predviđanja historijskih tokova doprinijeli su njegovoj enormnoj popularnosti u XVIII i XIX vijeku. Bašagić kaže da je žalosno da se ovo Kaimijino djelo nalazi sačuvano u Bosni u većem broju primjeraka nego djela svih skupa pisaca i pjesnika iz naših krajeva. Ovo je djelomično tačno jer pred sobom imamo prepisane primjerke Varidata čak iz druge polovice XIX stoljeća, a prepisivani su u Sarajevu, Banjoj Luci, Trebinju i drugim mjestima. Kaimijinu poeziju tumačili su iole obrazovaniji derviši. U Travniku je, na primjer, u jednoj kafani još do dvadesetih godina ovog stoljeća jedan obućar čitao i prevodio Kaimijine stihove okupljenoj publici. Kako se vidi, Kaimija je bio pjesnik po svojoj poeziji na turskom, a pjevalo je i na maternjem jeziku pa su mu Čorović ii Kemura uvrstili neke alhamiade pjesme u svoje djelo o poeziji bosanskih muslimana na bosanskom jeziku.

Pjevalo je i o savremenim događajima; na primjer, opjevalo je sklapanje mira između sultana i Zrinskog. Veliku popularnost su doživjele njegove pjesme o kandijskom ratu od kojih je jedna spjevana i na našem jeziku. Za razliku od većine divanskih pjesnika koji su pjevali kitnjastim stilom i brušenim jezikom, dokazujući da vladaju arapskom i perzijskom leksikom i estetskim mjerilima divanske literature, Kaimijin jezik je prost,

razumljiv, a ponegdje čak i pučki. Dešava se da u stihu, ne našavši i odgovarajući izraz na turskom jeziku, koji mu je potreban radi metra ili rime, upotrijebi našu riječ.

Kaimijinoj popularnosti, pored velikog broja primjeraka njegovih djela, govore brojne legende i predaje koje su o njemu ispletene. Tako se govori daje on, pošto je svoju kuću u Sarajevu pretvorio u tekiju, podigao i most na Miljacki koji je po njemu, zato što je šejh, prozvan Šejhanija, a kasnije gaje narod prozvao šejtanija. Kaimiji se pripisivala i svetost pa je njegova tekija u Sarajevu, uz koju je sahranjena njegova žena bila mjesto hodočašća isto kao i njegova tekija i turbe u Zvorniku. Dokaz da je smatran "svetom osobom" je i spominjanje njegova imena u molitvi.

Jasno je da su mu poštovanje pribavile uglavnom njegove proročanske pjesme, naročito one o tursko-mletačkim ratovima. Inače je u proricanju budućih događaja pod snažnim utjecajem turskog pjesnika Dževrija (Cevri). Zadivljuje, međutim, činjenica koja pokazuje koliku su počast Kaimiji ukazivali naši pjesnici osmanskog perioda. Još njegov savremenik, Sarajlija Mula Muhtarija, posvetio mu je nekoliko pjesama, a pisao je i nazire (paralele) na njegove pjesme. I nešto mlađi Gaibija, također sklon proročanskim pjesmama i pismima pod Kaimijinim je utjecajem. Kasnije je pjesnik Begzadić spomenuo Kaimijino turbe kao zvorničku znamenitost u svojoj pjesmi koja opjevala opsadu Zvornika od strane Austrijanaca (1717).

Prepisujući Varidal, Hasana Kaimije, godine 1761., pjesnik i kaligraf Mehmed Mejlija, posvetio mu je jednu pjesmu. Najzad, boraveći u Zvorniku u svojstvu mufetiša (kontrolora) godine 1827. pjesnik i muftija sarajevski Muhamed Šakir Muidović posvetio je jednu pjesmu na perzijskom jeziku Kaimiji iskazujući mu tako svoje poštovanje i kao pjesniku i kao derviškom vođim.

Ovo pokazuje da se Kaimijina slava protezala do kraja XIX stoljeća do kada se, i nakon pojave štampe kod nas, njegove pjesme prepisuju i recitiraju.

Fehim Nametak, Pregled književnog stvaranja bosansko-hercegovačkih muslimana na turskom jeziku, El-Kalem, Sarajevo, 1989.

ČUDNA KOINCIDENCIJA, PARADOKS I „POSLEDNJA LJUBAV HASANA KAIMIJE“

Piše: Srdjan Vukadinović

Predstava "Poslednja ljubav Hasana Kaimije", rađena po Dervišu Sušiću, koja je prikazana drugog dana XXXV Susreta pozorišta / kazališta, nosi jednu doista čudnu koincidenciju, kada su ovo djelo I pomenuti teatar u pitanju. Naime, prva predstava na Prvim Susretima pozorišta / kazališta, prije četrdeset i pet godina (16. marta / ožujka 1974. godine) je bila "Poslednja ljubav Hasana Kaimije" u produkciji Narodnog pozorišta Tuzla. Režiju ove predstave, tada, potpisuje Ljubomir Milošević, dok su likovni segment uradili Velizar Srblijanović (scenografija) I Hela Kojović (kostimografija).

Paradoks, najblaže rečeno, je ono što je napisano u programskoj knjižici za ovu predstavu, u nadnaslovu, gdje stoji "120 godina od osnivanja prvog profesionalnog bosanskohercegovačkog pozorišta u Tuzli". Neozbiljno i netačno! Oni koji tvrde tako nešto moraju proučiti što je to profesionalno pozorište I kako ono nastaje? Potpuno

Ansambl predstave "Poslednja ljubav Hasana Kaimije" to pokazuje u scenskoj inscenaciji na jedan neobičan način. Zapravo, to je produžetak linije stanja svijesti koje se ne mijenja i koje kontinuirano traje. Koliko kod postigli u životu kao ljekari, pjesnici ili učenjaci, kao što je to slučaj sa Kaimijom, nije moguće očekivati uspon na hijerarhijskoj ljestvici društva ukoliko se nije uz vlast i sa vlašću. Unutrašnji mir koji ima Kaimija ne donosi mu sreću, jer su ljudi oko njega nesretni.

Svi likovi u ovoj predstavi se vrte oko ličnosti Hasana Kaimije i prema njemu se dramaturški razvijaju ostali karakteri koji personifikuju socijalnu i moralnu sferu društva. Taj društveni segment je dugo vremena urušen, jer ne postoji sistem vrijednosti koji baštini vrhovne vrednote stanja i postignuća. Stvoren je prazan prostor u koji ulazi mnoštvo nevrednotu. Ili bolje reći sve I svašta. Zbog toga i likovi iz predstave "Poslednja ljubav Hasana

Paradoks, najblaže rečeno, je ono što je napisano u programskoj knjižici za ovu predstavu, u nadnaslovu, gdje stoji "120 godina od osnivanja prvog profesionalnog bosanskohercegovačkog pozorišta u Tuzli". Neozbiljno i netačno! Oni koji tvrde tako nešto moraju proučiti što je to profesionalno pozorište I kako ono nastaje?

identično i u XIX, i u XX vijeku! Budući da "porodična zabava Crnogorčevića za svoje dvije malodobne kćerke" ne pripada ni jednoj od dvije podgrupe ad-hoc grupa, koje djeluju kao najniži oblici u sistemu pozorišne organizacije, a koje oni koji tvrde gore navedeno moraju dobro proučiti, sasvim je jasno da taj vid zabave iz 1898. godine ne pripada ni jednoj poznatoj organizacionoj i produkcijskoj kazališnoj formi, a kamoli onoj najsloženijoj i neozbiljnoj koja se zove profesionalno pozorište. Naravno, u sistemu urušenih vrijednosti svi pomalo izgube mjeru, pa misle da im je dozvoljeno mnogo toga tvrditi što je lako provjerljivo i dokazivo. Niko ozbiljan ni ne pomišlja da tzv. Šulcovo pozorište ili Njemačko pozorišno društvo koje je djelovalo u Sarajevu, i nastalo uz podršku vlasti, od 1885-1888. godine, a brojalo 32 stalna člana, većinom iz BiH, veže za kontinuitet sarajevskog Narodnog pozorišta. Ali, u sistemu urušenih vrijednosti sve je moguće!

Predstava o jednoj ličnosti iz druge polovine XVII stoljeća je u inscenaciji tuzlanskog Narodnog pozorišta, a u režiji Gorana Damjanca, smještena u korpus pitanja o socijalnim i moralnim vrijednostima jedne sredine pri kraju druge decenije trećeg milenijuma.

Ako je vraćanje u prošlost u predstavi prikazano emotivno i romantično, s druge strane suočavanje sa realnošću je dosta bolno. I ono je u komadu prikazano i pokazano razarajuće po čovjeka I društvo. Očito je da čitav prostor BiH, a i južnoslovenskog ambijenta, živi u šizofrenoj i stalnoj temperaturi od prevrata I preuzimanja vlasti.

Kaimije" postoje u aktuelnom trenutku, jer sve je doživjelo i doživljava "tranziciju", osim čovjekove svijesti.

OVAJ FESTIVAL JE SVETIONIK NA POZORIŠNOJ MAPI BIH

Razgovarala: Danijela Regoje

Nakon što je prije osam godina Vaša predstava „Osipate se polako, Vaša visost“, koju ste radili u produkciji SARTR-a iz Sarajeva, proglašena apsolutnim pobjednikom brčanskih Susreta pozorišta, ove godine vraćate se u takmičarski program jednom istorijskom dramom. Ovog puta sarađivali ste sa ansamblom Narodnog pozorišta Tuzla. Na scenu ste postavili tekst "Posljednja ljubav Hasana Kaimije" Derviša Sušića, na kojem je kao dramaturg radio Kemal Bašić. Kako je došlo do izbora ovog teksta, kojim se praktično Sušić nakon tri decenije vratio na scenu pozorišta, za koje je cijeli svoj radni vijek pisao?

Inicijativa i sama ideja došli su upravo od dramaturga Kemala Bašića sa kojim već duže vrijeme razgovaram o tome kako bi bilo dobro da nešto radimo zajedno u Tuzli. S obzirom da se promjenom uprave u Narodnom pozorištu Tuzla stvorila pozitivna atmosfera, a samim tim i podrška da se ta naša želja i realizuje. Oni su sa toliko pozitivnog elana prihvatali Kemalovu ideju da to bude baš ovaj tekst, shvatajući važnost da se Derviš Sušić postavlja upravo u Tuzli i to u pozorištu, kako ste rekli, za koje je radio, u kojem je bio zaposlen kao kućni pisac dugo vremena, a s druge strane bio je i direktor biblioteke u tom gradu. A znamo da je Derviš Sušić govorio da su Tuzla i njegova spisateljska biografija isprepleteni toliko da više „ne znam tačno ni koje mjesto da imenujem kad me pitaju gdje sam rođen – Književno – u Tuzli u to sam siguran“. E upravo zato je nama bilo važno da radimo ovaj komad u Tuzli. To je shvatila i nova uprava Narodnog pozorišta i tako smo krenuli u taj proces. Tako su se i oni nakon dužeg vremena uhvatili u koštac sa jednim ovako ozbilnjim projektom, koji su sproveli, po mom mišljenju, maksimalno uspješno, bar što se tiče njihove strane. A opet, nadam se, da smo Kemal, ostali saradnici i ja na neki način doprinjeli tome i opravdali njihovo povjerenje.

"Posljednja ljubav Hasana Kaimije" je istorijska drama, koja se bavi društveno-političkim stanjem u Sarajevu neposredno prije čuvene bune koja se desila krajem 17. vijeka. I u ovoj dramatizaciji u centru dramske radnje je praćenje života poznatog sarajevskog šejha Hasana Kaimije. Kako ste ga vi vidjeli, kao metaforu BiH ili?

Jedna od dominantnih tema kod Derviša Sušića je pobuna. Ova drama je i nastala po jednoj pripovjetci koja je uvrštena u njegovu zbirku pripovjedaka „Pobune“ i zbog toga je ova priča aktuelna i danas, jer to je jedna tema koja se provlači kroz našu svakodnevnicu, to je naša realnost. Vidimo da se konstantno različite grupe ljudi bune zbog različitih stvari. Derviš Sušić je vrlo vješto znao da opiše bosanskog čovjeka i u tom smislu su analogije vrlo jasne, vrlo eksplicitne, nisu upakovane i mi smo ih kao takve i tretirali. Zbog svega toga mislim da publici ova

predstava može biti zanimljiva, a opet mi smo pokušali da Derviša Sušića pročitamo na malo drugačiji način. Mi smo njega, naime, posmatrali kao nekog čovjeka koji je bio vrlo duhovit.

Šta je nama Hasan Kaimija danas?

Ne postoji danas neko ko bi bio kao Hasan Kaimija. I mi smo tako i čitali Kaimiju, kao jednu ljudsku dimenziju koju treba svako u sebi da prepozna, ali tako da ovaj svijet posmatra i sa tog aspekta, dakle, sa aspekta jednog svestranog čovjeka gladnog života, i s druge strane - jednog iskrenog pobunjenika.

Tekst Derviša Sušića karakteriše i ironijska nota, koja je vrlo aktuelna i danas, kazali ste u jednoj od izjava povodom premijere ove predstave. Na šta ste konkretno mislili?

Tu sam mislio na dvije stvari. Iako karakterističan i prepoznat, prije svega, kao prozni pisac, Derviš Sušić ima jedan veliki kvalitet i kao dramski pisac, koji se ogleda u tome da taj princip ironije koristi maksimalno. I to je jako prisutno i u ovoj njegovoj drami, gdje doslovno svaki lik doživljava neku promjenu. Taj krug dramske kauzalnosti je zatvoren. I u tom smislu i Kaimija, kao jedan pobunjenik, nije osuden na smrt, nego na izgnanstvo u jednu kasabu, tadašnji Zvornik. I u tom smislu je taj ironijski princip zadovoljen. To je jedna stvar, a druga je da je Derviš Sušić bio jedan vrlo duhovit čovjek. On je sudbine svojih likova doživljavao ironijski, a isto tako posmatrao i stvarnosti. I tako je on to i opisao. Za razliku od nekih drugih pisaca, recimo Andrića, koji vrlo ozbiljno tretira određeni toponim, secira ga gotovo do naučnosti, Derviš Sušić je kao pisac dosta „raspojasan“. On govorí kroz svoje likove. Dok Ivo Andrić, negdje iz

ptičije perspektive piše, Derviš Sušić namjerno ide u žablju perspektivu i onda iz očiju običnih ljudi plaasira nam svoj pogled na Bosnu i Hercegovinu. I u tom smislu je ta ironija, koja je jedna i mentalitska crta ovih naših naroda, vrlo prisutna u njegovom djelu.

U ovom komadu uspješno ste spojili stariju glumačku generaciju, ali i one koji tek namjeravaju krenuti tim putem. Predstavu karakteriše i originalna muzika, raskošna kostimografija... Šta možete reći o tom kompletном autorskom timu?

Prije svega moram da kažem da je sve vrijeme procesa vladala nevjerovatno pozitivna atmosfera. Svi saradnici su radili na ovoj predstavi sa mnogo entuzijazma i energije. I zbog toga je bilo lako raditi u takvoj atmosferi. Što se tiče samog glumačkog ansambla, tu je zaista došlo do jedne predivne saradnje između ansambla Narodnog pozorišta Tuzla i gostujućih glumaca. Tako smo prvi put imali Damira Mahmutovića na ovoj sceni i to u glavnjoj ulozi. Tu je i nekoliko studenata, nekoliko završenih studenata tuzlanske Akademije dramskih umjetnosti, a i ostali saradnici za kostimografiju, scenografiju, muziku, takođe su svi iz Tuzle. Radili smo u skromnim uslovima, ali pune duše i ja zaista imam samo riječi hvale za sve njih. Nosim predivne utiske iz Tuzle i nadam se i nekoj budućoj saradnji.

Gorane, sve češće reditelji „posežu“ za klasicima, provjerelim autorima. Zašto? Manje je kvalitetnih savremenih tekstova ili je sa klasikom uspjeh zagaranovan?

Ja sam uvek u svojoj rediteljskoj karijeri tragaо за izazovima, bilo da sam radio sa djecom i za djecu, u muzičkom pozorištu ili u žanrovske različitim okvirima. Tako sam sada u nekoj svojoj ličnoj, kreativnoj fazi kada me interesuju klasici. Nemam ništa protiv savremenih tekstova, iako mislim da generalno savremeni tekstovi i savremeni pisci, bi možda trebali više vremena posvetiti pozorištu. Jednostavno, savremeni pisci bi trebali više vremena provoditi u pozorištu.

Mislite kao u vrijeme kada su pozorišta imala „kućne“ pisce? Danas je to rijetkost, gotovo da ne postoji, bar koliko znam u BiH?

Naravno. Svako pozorište bi trebalo da ima svoje „kućne“ pisce i da oni provode više vremena u teatarima. Naravno, treba naći način, model, da se ti pisci i stimulišu da rade za pozorište. Da li kroz manje projekte na malim scenama, da li kroz javna čitanja... u svakom slučaju treba afirmisati savremene tekstove, a onda napraviti selekciju. Mora se planski raditi na tome. Naročito nacionalne pozorišne kuće bi trebale imati neke konkurse, ali i u repertoarskim politikama naći mjesto za savremene i domaće pisce. Sve bi to doprinjelo stvaranju novih generacija dramskih pisaca.

Vi ste godinama dio organizacije Susreta pozorišta u Brčkom. Iz te, ali i pozicije režisera, u čemu je najveći značaj ovog festivala?

Mislim da je najveći značaj ovog festivala u tome što

se afirmišu domaći autori. U ovom slučaju su to južnoslovenski pisci. Selekcija podrazumijeva učešće domaćih, ali i regionalnih pozorišnih kuća, što je sjajno, jer pruža mogućnost poređenja. Možemo vidjeti gdje smo mi u odnosu na region. Druga stvar je što ovaj festival ima i značajan novčani nagradni fond, a to itekako stimuliše naše teatre da na repertoare stavlju domaće autore, jer u ovim kriznim vremenima za kulturu, a pozorište naročito, ta sredstva dobro dodu i vrijedi se za njih boriti. I treća značajna stvar je što ovaj festival, pored takmičarskog karaktera, ima i druge djelatnosti. Dovodi dječije predstave, ima izdavačku djelatnost, ima prateći program koji je od neprocjenjive važnosti za pozorišne kritičare, teatrologe, dramaturge... Tako da je ovaj festival postao jedna nezaobilazna institucija. On je, kako bih rekao, stub i jedan svjetionik na pozorišnoj mapi Bosne i Hercegovine.

Posljednjih godina više ste posvećeni pedagoškom radu. Radite na Akademiji umjetnosti u Banjaluci, a čini mi se manje režirate. Je li to Vaša odluka ili mlad reditelj u ovoj zemlji nema mnogo prilika da radi?

Kada sam se zaposlio, kako bih prošao kroz pedagoški sistem na Akademiji, morao sam više da se posvetim tome. Međutim, potpuno ste u pravu kada je riječ o mladim rediteljima. Oni, naime, u ovoj zemlji nemaju mnogo prilika za rad. Prednost imaju neki gostujući reditelji, neka provjerena imena iz regionala. Ja to, s jedne strane podržavam. Trebaju nam i takvi ljudi, ali isto tako, treba dati priliku i mlađim ljudima. Mlađim rediteljima, dramskim piscima, glumcima. Pa mi moramo odnjegovati svoj kadar, koji će imati svoju, autentičnu estetiku. Moramo misliti i na to. Kome ćemo sutra ostaviti naše teatre? Mislim da se, konkretno u Banjaluci, stvari mijenjaju. Došlo je do nekih selektivnih promjena i ja bih rekao da stvari krenuće na bolje, pa vidjećemo kako će to biti i da li će se i u drugim sredinama nešto promijeniti. Ali mislim da generalno mlađi reditelji imaju jako malo prostora da se izgrade kao imena i da se pokažu, ali nadam da će se to promijeniti.

Rekoh da radite kao asistent na dramskom odsjeku Akademije umjetnosti Univerziteta u Banjaluci. Čemu učite svoje studente? Šta je najvažnije da bi neko bio dobar reditelj, glumac?

Mislim da je najvažnije da oni shvate da je pozorište jedna specifična institucija koja gaji specifične međuljudske odnose. Ja volim da kažem da je ona negdje na pola puta do religijske institucije i da u tom smislu treba da shvate da su prije svega međuljudski odnosi u pozorištu bitniji i da je suština pozorišta ustvari taj međusobni ljudski kontakt, kako između samih saradnika, pozorišnih ljudi, tako, na kraju krajeva, i svih njih sa publikom. Zato od onoga što ih mi učimo u zanatskom smislu, oni treba da se izgrađuju kao ličnosti. Naročito je tu važna uloga reditelja, pošto je njegova pozicija specifična, jer je on na neki način i voda tog cijelog projekta.

HASAN KAIMIJA DANAS POSTOJI SAMO U TEATRU

Piše: Ivana Pirić

Damir Mahmutović

Mnogo razigranosti u predstavi, koja niti u jednom trenutno gledatelju ne ostavlja prostor za mnogo razmišljanja, već ga tjera da čeka nešto što očekivano, tipično sušicevski, dolazi tiho s nagovještajem tragedije. Kakav je bio Vaš prvi dojam kada ste saznali da ćete glumiti „Hasana Kaimiju“ Derviša Sušića u režiji Gorana Damjance?

Ovo je moja treća saradnja s Goranom Damjancem, nakon predstava „Hanibal podzemni“ i „Totovi“. Posebno me radovalo što sam dobio angažman u Narodnom pozorištu Tuzla. Prošli smo sve procese tokom stvaranja predstave s puno entuzijazma i razigranosti, ali uvek ostane prostora da svako od nas nešto svoje unese u svoj lik i priču. U ovom konceptu imali smo spoj pripovijetke i dramskog teksta, te je trebalo to dvoje uvezati. Ja sam po prirodi temperamentna osoba, a to je Kaimiji išlo u prilog.

Vaš lik je sprega gotovo svakog čina, u pobuni i ljubavi. Je li posljednja ljubav Hasana Kaimije ostala nama nedorečena u pobuni njegovih idealja?

U pitanju je slojevit lik - šejh, pjesnik, filozif, ljekar... Trudio sam se da sve te njegove slojevitosti iznesem na scenu kada je to bilo moguće, naprimjer u dijelu sa Zurnetom gdje je on predstavljen kao romantičar, dok je u dijelu kada je bio okružen nepravdom bio buntovnik. Koliko god se trudio da u tekiji nađe svoj mir, Kaimijina

želja i milosrđe prema ljudima ipak ve to snadvladava. On kaže „uvlače me“, ali on ustvari sebe uvlači u pobunu, tragajući za pravdom, koje je tada bilo koliko i danas.

Hasan Kaimija je nositelj znanja, učenjak, ljekar, očenja morala. Ima li takvog čovjeka danas?

Sve likove iz predstave možemo susresti danas, ali Hasana Kaimiju teško. On, ako postoji, skriven je, ali to nije Kaimija, tako da je on zapravo teatar.

Evidentno je da radnja korespondira s današnjim vremenom. Posebno je to uočljivo u dijalogu kadije i njegovog sina, pijanca, kome se novcem nadoknađuje izgubljena roditeljska ljubav. Liči li vam to na pojedine roditelje koji zbog previše obveza u eri visoke tehnologije već od rođena svojoj djeci ljubav nadoknađuju tabletima, mobitelima...?

Da. Pogledajte ovaj tekst koji je pisan 1973. godine. U njemu se opisuje radnja od prije tri stotine godina, ali isto ona se može smjestiti i u današnje vrijeme. Kada se ekonomска kriza uselila na ove prostore, nikad se nije iselila. Danas živimo u materijalnom svijetu i to vrlo brzim tempom. Sve manje dajemo prostora duhovnim ljepotama i sve smo manje s porodicom, tako da ne čudi sve ovo što nam se dešava.

BUDALINA TALE - BEZVREMENI PRIJATELJ!

Razgovarala: Alma Kajević

Dražen Pavlović

Glumci Narodnog pozorišta Tuzla posljednji put su na tekst Derviša Sušića igrali prije 30 godina. Tri decenije poslije pred brčanskim publikom su igrali predstavu "Posljedna ljubav Hasana Kaimije", po Sušićevom tekstu.

Ja sam u malo čudnim okolnostima "uletio" u ovu predstavu tako da sam dobar dio procesa, nažalost, propustio ali sam se trudio da sve informacije nadoknadim. Premijera ove predstave bila je u Tuzli prije 30 godina i mi smo je sada, nadam se, dobro i lijepo postavili. Tekst je super. Ja sam u srednjoj školi imao priliku da se susretjem sa Dervišom Sušićem. To se na taj mlađi mozak i nije nekako primilo koliko je sada. Vjerovatno zbog dubljeg analiziranja i pokušaja da se tekst bolje razumije.

Čini mi se da je publika prilično dobro prihvatile ono što ste iznijeli na sceni.

Jeste. Vjerovatno zato što i taj tekst ima duše. Ako i glumci imaju duše, redatelj i dramaturg, a svi smo očito imali duše pa smo uspjeli da to što je Sušić napisao prenesemo na publiku. Vjerovatno zato i reakcija publike bude ovakva kakva je bila večeras u Brčkom.

Recite mi ko je zapravo Tale, lik kojeg Vi igrate u predstavi?

Tale je veoma zanimljiv lik. Komplikovan ali zanimljiv lik koji se nalazi u raznim situacijama. Prošao je puno u životu, od batina koje je on primao, batina koje je on davao, životnih situacija koje su absurdne. Ima nevjerovatno životno iskustvo da je u jednom trenutku našao

mir sam sa sobom. Proničljiv je, jako dobro opaža stvari oko sebe i analizira dobro situaciju. Lukav je, snalažljiv. Uživao sam maksimalno.

Ipak, koliko god ga drugi smatrali budalinom on je do kraja ostao vjeran prijatelj Hasana Kaimije.

Jeste, to je zanimljiva crta koju bih poželio da više ljudi privatno ima. Nažalost u ljudima se na čudan način gubi u zadnje vrijeme, vjerovatno zbog turbo tehnologija. On je lojalan a i Kaimija je prema njemu. Zaista su dobri drugovi koji se jako dobro razumiju. Ako u životu imаш dva takva prijatelja sretan si čovjek.

U vrijeme nekih novih kadija, aga i begova koliko je potrebno da imamo nekog Kaimiju ili prijatelja Tale-a?

Ja mislim da od svih likova koje smo večeras vidjeli u stvarnom svijetu možda jedino Kaimije nemamo. Po tome je taj lik i zanimljiv. To je moj lični stav koji sam stekao i kroz rad na predstavi. Postoje i kadije, Frenk Hasan-agá sigurno negdje postoji ali Kaimije nema. Ili se krije. A ako se krije onda nije Kaimija.

Kakvo je Vaše viđenje predstave, nakon što ste je igrali pred brčanskom publikom?

Uzbudljiva predstava koja je oživjela tekst koji je u pozorišnom smislu bio pao u zaborav. Imati ovo na sceni, u ovoj dramatizaciji i ovoj formi je veliko blago. Treba toigrati!

MOŽE SE NAPRAVITI JEDNA CIJELA PREDSTAVA O TOME KAKO SE PRAVI PREDSTAVA

Tokom cijele predstava „Posljednja ljubav Hasana Kaimije“, u izvedbi tuzlanskog Narodnog pozorišta, pažnju publike plijenila je osim glume i efektna scenografija za koju je zaslужan scenograf Hari Ejubović, a koju je izvrsnim kostimima upotpunila kostimograf Vesna Teodosić.

Gospodine Ejuboviću, koliko rada i truda ste uložili u ovu scenografiju?

Što se tiče scenografije, ona sama za sebe ne bi bila toliko efektna i vizuelno dobra da nije bilo i glumaca, da nije bilo Vesnih savršenih kostima. Sve je to dio jednog vizuelnog, likovno dobrog osjećaja same predstave. Ali uložilo se mnogo truda. Ovakve predstave se više ne rade, odnosno ovakve scenografije. Sada su to moderne predstave sa stolicama i stolovima, video projekcijama. Drago mi je ako je publika uživala, ako je sve to u kompletu bila jedna dobra slika epohe predstave, onog teksta kojeg smo zamislili i kojeg je Derviš Sušić napisao.

Koliko Vam je bio izazov da pravite ovaku jednu scenu s obzirom da ste rekli da se ovakve predstave više ne prave, odnosno vrlo rijetko?

Uvijek mi je izazov jer pokušavam pozorište vratiti na likovnost. Mislim da bi dobro bilo čuvati ovakvo pozorište i ovakav način rada. Jedan sam od rijetkih scenografa koji uđe u radionicu i od piljenja, tesanja, varenja pa sve do slikanja sve sam napravi.

Rekli ste da scena ne bi bila ovakva bez glumaca, kostima. Kakvu ste saradnju imali sa kostimografom?

Fantastičnu. Par dobrih stvari u ovakvim situacijama je da upoznate reditelja, da upoznate Vesnu. Nijedno pozorište nije idealno, čekate pare od Trezora da kupite materijal koji je bofl materijal. Da kupite letve koje su još uvijek vlažne, pa onda sjedite i gledate kako se kulisa uvija i niz takvih drugih stvari. Može se napraviti jedna cijela predstava kako se pravi predstava. Vesna je tu odi-

grala fantastičnu ulogu, tu je muzika, glumci i to sve daje jedan fin osjećaj pripadnosti samoj predstavi.

Bez fantastične Vesne ne bi bilo ni fantastične scenografije. Vi ste zaslužni za predivne kostime koje je brčanska publika imala priliku vidjeti večeras.

Drago mi je da smo svi zajedno uspjeli dočarati tu epohu. Kao što je Hari rekao to zaista nije bilo moguće individualnim zalaganjem već se zajedničkim trudom, razgovorom, dogовором postigla ta likovna jedinstvenost u aspektima scenografije i kostimografije. To je bio veliki izazov jer je danas teško raditi epohu pošto smo mi zemlja malih mogućnosti u odnosu na recimo Holivud, a želimo puno. Konkretno sam ja htjela da dam sve od sebe da se postigne jedna filmičnost jer sam dosta radila na filmu i imam tu naviku da kostim tretiram zaista maksimalno detaljno koliko je to vremenski moguće postići. Trudila sam se da bojama, zaista su farbani određeni dijelovi kostima, da postignemo likovnost koju posjeduje ta epoha.

Kako su glumci reagovali na kostime? Iako su historijski pogodeni, da li su glumci imali primjedbe jer naizgled su možda previše, a opet pokretljivost samih glumaca kazuje da su savršeni?

Bilo je sve u dogovoru. Svi su kostimi u nekoj fazi izrade probani. Konkretno kostim Hasana Kaimije je morao biti malo skraćen. Ja sam voljela da bude do poda kako bi bio još efektniji ali se radi glumca napravio kompromis. Najbitnije mi je da kostim ima opravdanje i pomaže glumcu da što uvjerljivije iznese svoj lik. Prije svega da ima tu funkciju, a onda i da bude estetski lijep. Setna sam što sam imala priliku da radim sa ovako divnim i velikim ansamblom.

Od petnaestak kostima u ovoj predstavi koji vam je najdraži?

Kostim Hasanage koji nosi Midhat Kušljagić mi je ipak najefektiniji. Bio je najzahtjevniji i najzanimljiviji za rad.

OKRUGLI STO SUSRETA U BRČKOM KAO DISPERZIRANA LJEPOTA KULTURE I UMJETNOSTI

Razgovarao: Suvad Alagić

Dževdet Tuzlić rođen je 3. avgusta 1955. godine u Kotor Varoši. Gimnaziju je završio u Banjaluci 1974. godine, a 1978. godine diplomirao je na Fakultetu političkih nauka, Odsjek žurnalistika, Univerzitet Sarajevo (UNSA).

Prvo profesionalno zaposlenje dobio je u Radio Sarajevu 1. marta 1979. godine, gdje je 1981. godine pokrenuo autorsku emisiju "Treća dimenzija", koja je trajala 11 godina. Istovremeno, bio je dopisnik drugog programa Radio Beograda, prištinskog "Jedinstva", zagrebačkog "Oka", "Omladinskih novina" iz Beograda, Radio Kopra, Radio Ljubljane i zagrebačkog sedmičnog lista "Danas".

Radi kao urednik programa za kulturu u BHT, a na Festivalu pozorišta/ kazališta u Brčkom dugogodišnji je zapažen i prepoznatljiv po stilu, moderator i voditelj okruglog stola.

Gospodine Tuzliću,iza nas je nekoliko dana igranja predstava iz takmičarskog dijela 35. Sureta BiH pozorišta/kazališta u Brčkom i održavanja okruglih stolova čiji ste vi moderator i voditelj, a s obzirom da je okrugli sto, uz poštivanje ostalih programa iz sadržaja i strukture regionalnog Festivala teatra u Brčkom, kulturološka institucija za sebe, šta možemo očekivati ove godine?

Pa to je neizvjesnost kojoj se i ja na neki način radujem zato što je svaka nova predstava novi izazov i nikad

čovjek ne može znati šta će tačno reći na okruglom stolu nakon predstave, čak i kad bi se pripremao, ili ako je gledao predstavu negdje drugdje, opet je izvedba u Brčkom nešto posebno, u jednom drugačijem ambijentu, sa drugačijom publikom i drugačijim emocijama. Onda čovjek na osnovu toga sklapa i nekakve svoje sudove o onome što je viđeno. Tako da je u tom kontekstu teško reći šta me tačno očekuje, ali sigurno je da me ovdje očekuju lijepi dani.

Izvještavate sa Sarajevo Film Festivala (SFF), autor ste emisija, pravite intervjue, komunicirate sa vrhunskim autorima iz svijeta filma, teatra, kulture, izvještavate iz drugih zemalja o kulturnim dešavanjima u BiH, kao što je npr. Kanski festival filma. Koliko to može da popuni ili pomogne interaktivnu komunikaciju aktera okruglog stola ovdje na festivalu u Brčkom?

Pa znate kako... ja umjetnost posmatram kao jedan univerzum u kome ima mjesta za mnogo ljepote. E sad, nekad je to u Brčkom, nekad je u Kanu, nekad je u Berlinu, Sarajevu, disperzirana je ta ljepota, dakle. I moram priznati da na malim festivalima čak imam ljepše osjećanje koje gajim. Naprosto sam tada u atmosferi druženja sa ljudima koji su došli na festival, a koji ga čine njime samim. Dakle, i glumci, i reditelji i svi drugi protagonisti. Jedete u istom restoranu, pijete istu vodu i otvarate istu flašu vina. Na velikim festivalima sve je uštogljenije, sve je nekako daleko mada je fizički blizu i to je kao da putem interneta komunicirate sa Amerikom. Prema tome, nema za mene faktički velikih i malih festivala. Imaju samo veći ili manji kulturni izazovi koji me rukovode na koji način ču nećemu pristupiti. Ja kad dolazim u Brčko da radim emisiju, ja na isti način tome pristupam kao kad idem u Kan. Izazovi mogu biti različiti u raznim segmentima, ali mogu biti jedinstveni u onome što ja želim prenijeti našoj publici, a to je kulturna vrijednost koju nudi. Da li filmsko djelo nekog svjetskog filmskog autora u Kanu ili neka regionalna predstava ovdje u Brčkom. Sve ima svoju disperziranu kulturnu ljepotu i umjetnost koja nam je svima prijeko potrebna, u bilo kojem vremenu ili prostoru da živimo.

POBUNE SE DANAS DEŠAVAJU SAMO U POZORIŠTU

Piše: Dejana Krstić

Predstava 'Posljednja ljubav Hasana Kaimije' igrana je druge večeri Susreta pozorišta, a sudeći prema reakcijama publike, opravdala je povjerenje ovogodišnjeg selektora Željka Mitrovića. Radena jena osnovu dramskog teksta 'Posljednja ljubav Hasana Kaimije' i pripovjetke 'Kaimija' bosanskohercegovačkog pisca Derviša Sušića, koji je cijeli svoj umjetnički period života uglavnom pisao za Narodno pozorište u Tuzli.

Dramaturg Kemal Bašić istakao je da Sušićeva djela na sceni tuzlanskog pozorišta nisu izvodena 30 godina, što je prevelika pauza, pomalo i bizarna.

"Derviš Sušić je veliki pisac i meni je stvarno bio izazov i velika odgovornost raditi njegov tekst, s obzirom na svu priču koja ide oko njega i iza njega. O Sušiću se puno više priča, nego što se on zapravo čita, ja mislim da nam je svima potrebno da ga čitamo i postavljamo na našim scenama, te poslušamo šta je on to nama iza sebe ostavio", rekao je Bašić.

Direktor Narodnog pozorišta Tuzla Mirza Ćatibušić: "Imati jedan takav kapital u svojim redovima, nešto takvo utkano u zidove vaše kuće, a ne iskoristiti je prosto grehota. U tom smislu mi smo se i okrenuli prema Sušiću, ali ne po svaku cijenu. Ova drama je vrlo aktuelna, potrebna i vrlo često smo nakon premijere imali pitanje kako smo tako dobro prilagodili današnjem vremenu, ali Kemal Bašić je kao policijac čuvao Sušićeve riječi i nismo imali nikakve intervencije, što zapravo govorio o

tome koliko je taj tekst aktuelan i koliko ga je potrebno danas raditi".

Režiser Goran Damjanac rekao je da su svi osjećali veliku odgovornost prema Sušiću i kao dramskom piscu i kao nekome ko je veoma vezan za Tuzlu.

"Derviš Sušić Bosnu posmatra iz žabljе perspektive i kroz usta, oči i organe običnog čovjeka on plasira svoj pogled na Bosnu, na tadašnju stvarnost i uopšte na naš mentalitet. Mislim da smo u predstavi sačuvali pisca, ali opet i donijeli nešto novo, neko drugačije čitanje Derviša Sušića u odnosu na prethodne postavke teksta", pojasnio je Damjanac.

Glumački ansambl je učinio da radnju predstave lako možemo poistovijetiti i sa našom svakodnevnicom, čime su nam ukazali na to da se i nije mnogo toga promjenilo od 17. vijeka kada je odnos vlasti i naroda u pitanju.

"Mi u današnjem vremenu možemo prepoznati sve ove likove, bez obzira što je pisano 1973. godine, a radnja se događala prije tri vijeka. Taj tekst je danas nikad akuteljni i mislim da i danas imamo i Frenka Hasanagu i Kadiju, Sadiku i Bakira, ali nemamo Kaimiju. Kaimija je danas teatar i on ima isti cilj kao i Kaimija iz predstave kada je došao u Sarajevo, da pomogne, da liječi i da opomene", rekao je Damir Mahmutović koji u predstavi tumači lik Hasan Kaimije.

Teatrológ i novinar Nikola Simić – Tonin: "Najveći uspjeh predstave je to što ste nam dali odgovor na to za-

što Derviš Sušić do sada nije toliko bio izvođen. Nijedna vlast ne voli velike pisce, a njegova veličina je neupitna. Svi ovi likovi, mogu se posložiti u današnje vrijeme. Te pobune, govore o tome da Bosna kroz stoljeća stalno vri. To jedno događanje, taj kovitlac koji vidimo i kod drugih naših književnika što svjesno ili nesvjesno prolaze kroz njihovo štivo, ovdje je najživotnije, a vi ste to i donijeli tako, da nas je jednostavno i priča dovela u to vrijeme, kao da smo dio njega“.

Selektor Željko Mitrović: “Glumački ansambl je uradio jednu predstavu sa puno topline i sa puno ljudske duše, na pravi način, poštujući pisca. Napravili ste jednu ja-

ko afirmativnu predstavu, koja njeguje vrijednosti koje mi posjedujemo, a koje ovo vrijeme na neki način melje i ugrožava. Ovo je jedna klasična predstava, koja, da je urađena nekim drugim sredstvima bi izgubila tu nit koju treba da ima. I pored svog tog duha koji nosi ova predstava i neku istinitost i autentičnost ovih prostora, sa druge strane nosi taj faktor, koji nas strašno muči i motiviše da uđemo u ovo veliko štivo, a to je taj faktor pobune koja postoji iskonski u čovjeku, a sa druge strane nas prati. I kako vrijeme odmiče i kako idemo iz godine u godinu, izgleda da nam ta pobuna ostaje samo u pozorištu, a u realnom životu smo svi pokisli“.

Ravna ploča ili iznad slonovskih repova

Piše: Nataša Gvozdenović

Predstava "Ravna ploča" Dragana Komadine, a u režiji Lajle Kaikčije, bosanskog narodnog pozorišta u Zenici otvorila je 35-ti festival "Susreti pozorišta/ kazališta u Brčko distriktu BiH".

U predstavi igraju: Gordana Boban, Nusmir Muharemović, Robert Krajinović, Predrag Jokanović, Muhamed Bahonjić, Zlatan Školjić. Gordana Boban otvara priču je jednom mirnom i neobično bogatom monologu, poput drevnog pripovedača koji gledaoca poziva na putovanja. Čitav ansabl igra usresređeno, sa pravom merom, funkcioniše skladno, tu je da nam preda priču. Oni igraju kao da pažljivo tkaju čilim.

'Dragan Komadina priču smešta na teren u okolini Duvna, u jednoj kući negde, van nekog sela u kojoj žive majka i slepi sin. Priču otvara polako, gotovo trilerski, vešt drži svog gledaoca u napetosti da čuje celu priču, jer priča svakako nosi tajnu koja na kraju mora biti izgovorena.

Majka Delfa (proročkog imena) naime ima samo svog slepog sina i živi sa njim izolovano praktično u šumi, ona "zna gledati unapred", i dobro poznaje trave i uspešno leči one koji joj se za pomoć obraćaju. To saznajemo odmah, to juroidvo nam otvara priču. Sa slepim sinom živi u šumi, muž i svekar joj nisu živi, a sina odgaja prezaštićeno, zatvoreno, mladić koji živi u carstvu bez svetla nikad zapravo nije napustio kuću, jer svet je, kaže mu majka, ravna ploča, sve je isto kuda god da kreneš. Maj-

ka mu stalno govori kako na svetu nema šta videti, kako je svet – ravna ploča. Gledaoci majku zatiču bolesnu, na nogama, ali na samrti, priča se odvija poslednjeg dana njenog života. Njoj je jasno da joj je kraj došao, kao i njenom slepom sinu. Ona pribrano sinu predaje pismo koje treba da da dalje kako bi nakon smrti neko brinuo o njemu, kako bi prešao u dom. Poslednjeg dana, kada će je posetiti i doktor, ona sinu otkriva strašne tajne: da ga je ona oslepela, ostavljući namerno mleko na kraju šporeta da ga Gabro prevrne, a zato što je imao djedove oči. Mladić saznaće da mu je djed zapravo otac.

Odmotava se klupko tog zatvorenog sveta koji je Delfa stvorila i u kojem je predano čuvala svoje tajne.

Komadina pokreće ono zaumno, htionsko ovim tekstom u kojem možemo po atmosferi slutiti i Andrića i Čehova i Šekspira kako primećuje pozorišni kritičar Mladen Bićanić, ali je njegova osnovna matrica snažno vezana za ono zaumno, ono o čemu se ne govori nego se samo sluti.

Majčino otkrivanje tajne, po mom osećaju, tu je da spase sinovljev život, jer kao što znamo ako govorimo o istorijama porodica - savremena psihoterapija nas uči da od neizgovorenog neko u porodičnom lancu ume doslovno da strada. Raspakivanje, saznavanje tajne dozvoljava da se tajna interpretira iz različitih perspektiva, da se razume, objasni. Komadina nam ovde donosi jedno, jednako zaumno, rasterećenje.

Lajla Kaikčija predstavu režira ne namećući se, delikatno, sa velikim poverenjem prema glumcima. Takav postupak čini da se priča punokrvno otvori i odigra i preda zatim gledaocu u amanet da je on dovrši u svojoj glavi. Čitavu predstavu, sve slike povezuje scena u kojoj se majci javljaju demoni kojima ne vidimo lica i koji je more. Oni su istovremeno čuvari tajne i oni čiji pritisak čini da tajna na kraju bude izgovorena.

Muzika Igora Kasapinovića moćno prati dramu mešajući dve niti jednu zloslutnu i drugu zaumnu, ona je poput duha priovedača koji vas poziva snažno da priču čujete do kraja.

Scenografija i kostimografija Sabine Trnke na pravi način uokviruje priču, daje joj jedan pitoreskni svevremini okvir koji je drevan i blizak u isto vreme.

Snaga ove predstave koja funkcioniše složeno i na više razina, a pripovedana je majstorski jednostavno leži u skladnoj igri čitavog tima koji je stvorio, sa namerom da nam pokaže i podseti nas koliko je strašan svaki radikalizam kako u tekstu "Iznad slonovskih repova" u programskoj knjižici piše Dragan Komadina: "... makar se radilo i o majčinskoj ljubavi, nužno vodi do ruba ispod kojeg bezbrižno mašu slonovski repovi."

Samo na uvid vodi u prostor iznad repova.

MEDIJSKI SPONZORI:

VAŽNIJI TELEFONI U BRČKOM

Dom kulture	216-511, 233-820, 212-803	Umjetnička galerija	211-738
Omladinski centar Brčko	218-524	Autobuska stanica	360-125
Vlada Brčko distrikta	216-011, 216-093	Željeznička stanica	360-116, 360-118
Redakcija Biltena Susreta	216-775, 211-738	Hotel "Grand Posavina"	220-111
Biblioteka / Knjižnica	212-709	Hotel "Jelena"	232-850, 217-079
Dom zdravlja	217-422	Hotel "Evropa"	301-244, 301-386
Policija Distrikta	122, 216-855	Hotel "Park"	211-051
Hitna pomoć	124, 215-001	Motel "Antunović"	216-031
Vatrogasci	123	Motel "Vila Cicibela"	231 810
Tačno / točno vrijeme	125	PTT Brčko - informacije	1185
Telegraf	1202	Taksi	211-740

REDAKCIJA BILTEA 35. SUSRETA POZORIŠTA / KAZALIŠTA BIH

Glavni i odgovorni urednik: Jakov Amidžić;

Urednik: Almir Zalihić; Tehnički urednik: Igor Jeremić

Članovi redakcije: Dejana Krstić, Sanita Jerković-Ibrahimović, Alma Kajević, Dušan Radovanović, Samir Tukulj, Miljana Đurđević, Željko Lazarević, Mladen Bičanić, Dževida Hukičević, Predrag Nešović, Ivana Pirić, Danijela Regoje, Dževdet Tuzlić, Suvad Alagić, dr.sc. Srdjan Vukadinović, Slobodanka Ristanić;

Fotograf: Dejan Đurković;

Izdavač: Vlada Brčko distrikta BiH – Odjel/ Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu;

Za izdavača: Pero Gudeljević

Štampa: "Gama" Brčko; Tiraž: 1000 primjeraka

RAVNA PLOČA

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Dragan Komadina*

reditelj *Lajla Kaikčija*

Bosansko narodno pozorište

Zenica, BiH

POSLEDNJA LJUBAV HASANA KAIMIJE

autor *Derviš Sušić*

reditelj *Goran Damjanac*

Narodno pozorište

Tuzla, BiH

KAD BI SOMBOR BIO HOLIVUD

inspirisano tekstrom *Radoslava Dorića*

autor *Kokan Mladenović*

reditelj *Kokan Mladenović*

Narodno pozorište

Sombor, Srbija

GOVORI GLASNIJE!

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Bobo Jelčić*

reditelj *Bobo Jelčić*

Satirično kazalište Kerempuh,

Zagreb, Hrvatska

NIČIJI SIN

autor *Mate Matišić*

reditelj *Marko Misirača*

Beogradsko dramsko pozorište,

Beograd, Srbija

NAŠI DANI

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Željko Stjepanović*

reditelj *Jug Radivojević*

Narodno pozorište RS,

Banja Luka, BiH

JEDVANOSIMSBOAKALOMISTOBO

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autori *Nejra Babić i Aleš Kurt*

reditelj *Aleš Kurt*

Sarajevski ratni teatar,

Sarajevo, BiH

OSAMA - KASABA U NJUJORKU

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Vladimir Kezmanović*

reditelj *Darko Bajić*

Zvezdara teatar,

Beograd, Srbija

KONCERT U ČAST POBJEDNIKA Jovan Kolundžija sa pratnjom

15. XI

РАВНА ПЛОЧА

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Драган Комадина*

редитељ *Лајла Каикчија*

Босанско народно позориште

Зеница, БиХ

16. XI

ПОСЛЕДЊА ЉУБАВ ХАСАНА КАИМИЈЕ

ауттор *Дервиш Сушић*

редитељ *Горан Дамјанац*

Народно позориште

Тузла, БиХ

17. XI

КАД БИ СОМБОР БИО ХОЛИВУД

инспирисано текстом *Радослава Дорића*

ауттор *Кокан Младеновић*

редитељ *Кокан Младеновић*

Народно позориште

Сомбор, Србија

18. XI

ГОВОРИ ГЛАСНИЈЕ!

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Бобо Јелчић*

редитељ *Бобо Јелчић*

Сатирично казалиште Керемпух,

Загреб, Хрватска

19. XI

НИЧИЈИ СИН

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Мате Матишић*

редитељ *Марко Мисирача*

Београдско драмско позориште,

Београд, Србија

20. XI

НАШИ ДАНИ

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Жељко Стјепановић*

редитељ *Југ Радивојевић*

Народно позориште РС,

Банја Лука, БиХ

21. XI

ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттори *Нејра Бабић и Алекс Курт*

редитељ *Алеш Курт*

Сарајевски ратни театар,

Сарајево, БиХ

22. XI

ОСАМА - КАСАБА У ЊУЈОРКУ

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Владимир Кецмановић*

редитељ *Дарко Бајић*

Зvezdara teatar,

Београд, Србија

23. XI

КОНЦЕРТ У ЧАСТ ПОБЈЕДНИКА Јован Колунџија са пратњом